

LITURGIA HORARUM

Officia propria
Archidioecesis Coloniensis

IV

TEMPUS PER ANNUM II

LITURGIA HORARUM

Officia propria
Archidioecesis Coloniensis

IV

TEMPUS PER ANNUM II

APPROBATUM IMPRIMATUR

Köln, den 15. August 2002

† JOACHIM KARDINAL MEISNER
Erzbischof von Köln

CONFIRMATUM

11. November 2002 · Prot. n. 2282/99/L

Rom – Vatikanstadt

† Franciscus Kardinal Arinze
Präfekt der Kongregation für den Gottesdienst

† Franciscus Pius Tamburrino
Erzbischof
Sekretär

Herausgegeben vom Erzbistum Köln

Druck: J. P. Bachem, Köln

3-7616-1713-5

CALENDARIUM
PROPRIUM ARCHIDIOECESIS COLONIENSIS

AUGUSTUS

- 9 S. Teresiae Benedictae a cruce (Edith Stein),
martyris et religiosae **Festum**
- 10 S. LAURENTI, DIACONI ET MARTYRIS **Festum**
PATRONUS PRINCIPALIS CIVITATIS WUPPERTAL
In civitate Wuppertal: Sollemnitas
- 30 S. Heriberti, archiepiscopi **Memoria**

SEPTEMBER

- 4 S. Suidberti, episcopi
- 11 S. MATERNI, EPISCOPI **Festum**
- 27 DEDICATIO ECCLESIAE CATHEDRALIS
COLONIENSIS **Festum**
In cathedrali: Sollemnitas

OCTOBER

- 3 Ss. Ewaldorum, missionariorum et
martyrum presbyterorum et martyrum
- 10 Ss. Gereonis sociorumque eius,
martyrum **Memoria**
- 10 SS. CASSII ET FLORENTII, MARTYRUM
PATRONI PRINCIPALES CIVITATIS BONNENSIS
In civitate Bonnensi: Sollemnitas
- 11 S. Brunonis, archiepiscopi **Memoria**
- 21 Ss. Ursulae sociarumque eius,
virginum et martyrum **Memoria**
PATRONAE PRINCIPALES CIVITATIS
COLONIENSIS **In civitate Coloniensi: Sollemnitas**
- 23 S. Severini, episcopi **Memoria**
- 24 S. Evergisli, episcopi

NOVEMBER

- 7 S. Engelberti, archiepiscopi
- 8 B. Ioannis Duns Scoti, religiosi et
presbyteri
- 12 S. Cuniberti, episcopi Memoria
- 13 ANNIVERSARIUM DEDICATIONIS
ECCLESIAE Sollemnitas
**Sollemnitas anniversarii dedicationis
in singulis ecclesiis, in quantum fieri
potest, ipso die anniversarii celebretur;
dies 13 novembris eligitur pro
ecclesiis, quorum dies dedicationis
ignoratur vel in tempus Adventus,
Quadragesimae et Paschale cadit. In
dominicus per annum licet hanc cele-
brationem agere, cum infra hebdo-
madam cadit.**
- 15 S. ALBERTI MAGNI, EPISCOPI ET
ECCLESIAE DOCTORIS Festum

Die 9 augusti

S. TERESIAE BENEDICTAE A CRUCE (EDITH STEIN),
MARTYRIS ET RELIGIOSAE

Festum

Edith Stein, die 12 octobris anno 1891 filia parentum Iudaicorum in Breslau nata est. Rebus philosophicis studens, veritati quaerendae diu se dedit, donec fidem Dei reppererit et ad ecclesiam catholicam se converterit. Die 1 ianuarii anno 1922 baptizata est. Munere magistrae et litteris edendis ex eo tempore Deo servivit. Anno 1933 Coloniae inter sorores Carmelitas adscita, nomine petito Teresiae Benedictae a cruce vitam pro populis Iudaico et Germanico impendit Germania patria propter persecutionem Iudaeorum relicta, die 31 decembris anno 1938 in conventum Carmelitarum in Echt (Hollandia) recepta est. Die 2 augusti anno 1942 a potestate tunc dominationem terrificam in Germania habente comprehensa, in publicae custodiae campum prope Auschwitz-Birkenau (Polonia) situm et ad stirpem Iudaicam exstinguendam destinatum, deportata est. Ididem haud dubie die 9 augusti crudeliter (gasio letifero) occisa est.

De Communi martyrum. Vol IV, 1398, vel de Communi sanctarum mulierum (pro religiosis). 1523.

Ad officium lectionis

LECTIO ALTERA

Edith Stein (+ 1942)

Ex opere „Scientia Crucis“

(Edith Steins Werke. Ed. L. Gelber – R. Leuven. Tom. I. Freiburg 1983', 15–16)

Credentibus in Crucifixum porta vitae aperitur

Christus iugum legis suscepit, legem plene servans et pro lege perque legem móriens. Qua re liberávit eos, qui per eum vitam recíperere volunt. Sed recíperere non possunt, nisi vitam própriam offeréntes. *Nam quicúmque baptizáti sunt in Christum Iesum, in mortem ipsíus baptizáti sunt.* In vitam eius immergúntur, ut membra cóporis eius fiant et tamquam membra eius cum ipso pateréntur et moreréntur. Haec vita die glóriae *abundántius* veniet; sed iam

nunc in carne degentes ea participamus, si credimus; si credimus Christum pro nobis mortuum esse, ut nobis vitam conferat. Hac fide cum eo tamquam membra cum capite unimur; haec fides nos pro fonte vitae eius aperit. Ideo fides quae est in Crucifixo, fides scilicet viva amore devoto coniuncta, pro nobis porta vitae et initium gloriae venturae est; ideo crux gloriatio nostra unica est: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.* Qui Christum elegit, mundo mortuus est et mundus illi. *Stigmata Christi in corpore suo portat, infirmus est et contemptus ab hominibus, sed eadem causa valens est, quia virtus Dei in infirmitate perficitur.* Hac cognitione discipulus Iesu non tantum crucem sibi impositam accipit, sed etiam seipsum crucificat: *Qui autem sunt Christi Iesu, carnem crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Certamine duro contra naturam suam pugnaverunt, ut vita peccati in eis moriatur et vitae Spiritus spatium detur. In hoc certamine summa fortitudo postulatur. Crux autem non finis est; crux exaltatur, ut caelum ostendet. Non solum signum est, sed etiam armatura Christi invicta: baculum pastoris, quo David divinus contra Goliath nefandum certat; quo Christus fortiter ad portam caeli pulsataeque aperit. Quae cum fiunt lux divina effundetur omnesque Crucifixum sequentes adimplebit.*

RESPONSORIUM

Gal 2,19-20

R. Christo confixus sum cruci: vivo autem iam ego, vivit vero in me Christus. * Qui dilexit me et tradidit seipsum pro me.

V. Quod autem vivo in carne, in fide vivo Filii Dei. * Qui dilexit me.

Oratio

Deus patrum nostrorum, qui sanctam Edith Stein, Theresiam Benedictam a cruce martyrem ad agnitionem Filii tui crucifixi eiusque imitationem usque ad mortem perduxisti, ipsa intercedente, concede, ut omnes homines Christum Salvatorem agnoscant et per eum ad perpetuam tui visionem perveniant. Qui tecum vivit et regnat.

Die 10 augusti

S. LAURENTII, DIACONI ET MARTYRIS

Festum

PATRONUS PRINCIPALIS CIVITATIS
WUPPERTAL

In civitate Wuppertal sollemnitas

Laurentio archidiacono Romano Xystus II papa curam pauperum et miserorum mandavit. Perantiqua traditio eum una cum quatuor sociis anno 258 die 10 augusti martyrio coronatum esse fert. Sepulchrum eius invenitur prope viam Tiburtinam, iuxta quod Constantinus imperator basilicam aedificavit. Ibidem iam initio saeculi quarti memoria sancti martyris celebrata est. Anno 955 die 10 augusti Otto I rex Germaniae Hungaros invadentes in Campo Lici fluminis devicit; exinde veneratio sancti Laurentii etiam in Germania increbuit. Haud dubium est, quin paulo post in domo palatina Elberfeldii ecclesia in honorem eiusdem sancti consecrata sit.

Omnia ut in festo, Vol. IV., 1044, praeter sequentia:

Ad Officium lectionis

HYMNUS

En martyrīs Laurentiī
armata pugnavit fides,
nam morte mortem diruit
ac semet impendit sibi.

Fore hoc sacerdos dixerat
iam Sixtus affixus cruci,
Laurentium flentem videns
crucis sub ipso stipite:

„Desiste decessu meo
fletum dolenter fundere;
praecedo, frater, tu quoque
post hoc sequeris triduum.“

Extrema vox episcopi,
 pronuntiatrix gloriae,
 nihil fefellit, nam dies
 praedicta palmam praestitit.

Deo Patri sit gloria,
 eiusque soli Filio,
 cum Spiritu Paraclito,
 in saeculorum saecula. Amen.

Die 30 augusti

S. HERIBERTI, EPISCOPI

Memoria

Heribertum, in oppido Wormatiensi natum, Otto III imperator Germaniae amicum sibi ascivit, eumque cancellarium regni elegit et anno 999 archiepiscopum Coloniensem nominavit. Heribertus annos 1002 abbatiam Divitiensem fundavit, anno fere 1015 ecclesiam monasterii in Zyfflich consecravit et ante annum 1021 Coloniae ecclesiam collegiatam in honorem sanctorum Apostolorum instituere coepit. Pauperibus semper beneficus fuit praesertim tempore quo homines fame laborabant. Mortuus anno 1021 die 16 martii, in fundatione propria Divitiensi depositus est. Anno 1147 die 30 augusti reliquiae eius elevate sunt, quae nunc in tumba pretiosa anno fere 1167 facta in ecclesia parochiali S. Heriberti Divitiae quiescunt.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

E Vita sancti Heriberti a Ruperto Divitiensi conscripta
 (Cap. 29, 1–4; 32: PL 170, 418–419; 421)

Pauperum memores sitis

Heribertus longa in hoc saeculo peregrinatione fatigatus, cum suspirans prospiceret mansionem aeternam patriae caelestis, tandem febre corrumpitur, et ecce servus

Dómini pro ipsa expectatióne púrvigil sentíre sese arbitátus est, quod iam veníret iamque pulsáret Dóminus.

Erat autem tunc témporis in quadam suae dioecésis villa quae Nússia dicitur. Cum ígitur urgénte atque ingravescénte moléstia vexarétur, própere Colóniam mittens ábbatem Elíam accersívit. Quo veniénte ipse secúndum praecéptum apóstoli sacro unctus est óleo in nómine Dómini, páriter córporis et sánguinis domínici sacraméntis múnitus, tunc demum carínae illátus est, ut Colóniam deducerétur. Tunc in apostolórum princípis oratórium iussu suo delátus atque coram altári sanctae crucis, quod ad médium situm est, depósitus, prout váluit cápite oculisque ac mánibus in caelum proténis prolíxius orábat.

Post haec, morbo invalescénate, iamque non incérto eius tránsitu, spirituáles ipso iubénate a frátribus exséquiae psalmórum decantatióibus inchoántur. Ipse, quoque péctoris anhelántis, quoad póterat, cítharam extendébat, páriter psallens et quodámmodo dicens: „*Ingrédíar in locum tabernáculi admirábilis usque ad domum Dei, in voce exsultatiónis et confessiόnis.*“ Intérea páuperum procuratórem, cui curam illórum ipse commísérat, inter mae-réntium catérvam cóminus sibi assístere vidit: „Et quid“, inquit, „nunc agunt fratres mei? Num illórum servítio deest áliquíd?“ Dicébat autem de paupéribus. Etenim illos húmili consciéntia fratres suos, immo et dómínos et patrónos apud Deum aestimáre consuéverat. Cum ille cuncta, quae sibi assignáta fuérant, se expendísse, iamque nihil superésse respondísset, prótinus ecclésiiae propósitum et civitátis accérsens advocátum, his illos allocútus est: „Audístis, caríssimi, immo et vigilánter audíre debétis Scriptúram dicéntem, quia *fenerátur Dómino, qui miserétur páuperi, et quia sicut ignem exstínguit aqua, ita eleemósyna resístit peccátis.* Ego si quid exémpli boni secúndum verba haec vobis praébui, si quid in paupéribus seminávi, nunc iam repósita compensábitur merces, et messis, quam acquisívi, nunc iam recipiéndá est, sicut item scriptum est: *Qui parce séminat, parce et metet; et qui séminat in benedictiόibus, de benedictiόibus et metet.* Iam enim vobíscum diútius non ero hic ubi seminátur.

Vos igitur tamquam filios carissimos pater moriens et ultimum spiritum trahens, hac novissima testatione convenio, quatenus pauperum memores sitis, atque hoc animae meae solatium impendatis, ut quoadusque successor episcopus subrogetur, constitutum a me pauperibus refrigerium, vestra suppeditante cura, non desit."

His auditis, vehementer compuncti sunt, seque hoc libentissime acturos spondērunt, eo magis abeuntem congemiscētes, quod factis praeteritis perpendēbant convenire verba novissima, respiciētes qualis erat, qualiter viverat, quando sibi semper studio misericordiam thesaurizaverat, et instantis horae necessitatem finemque, in quo laus omnis canitur, quam sapienter providerat.

RESPONSORIUM

Mt 25,21.20

R. Euge, serve bone et fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: * Intra in gaudium Domini tui.

V. Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratum sum. * Intra.

Oratio

Deus, cuius sanctitas actione et contemplatione quaeritur et invenitur, da nobis, intercessionem beati Heriberti episcopi, qui et rebus publicis consuluit, et domos vitae religiosae fundavit: ut, humano generi sedulo inservientes atque in oratione perpetua manentes, tecum coniungamur. Per Dominum.

Die 4 septembris

S. SUIDBERTI, EPISCOPI

Suidbertus, in Anglia natus, anno 690 una cum Willibrordo Frisiam petit ut fidem Christianam diffunderet. Willibrordo Romam proficiscente, Suidbertus episcopus consecratus est a

Wilfrido episcopo Eboracensi et Evangelium apud Boructarios inter Rhenum, Lippiam et Ruram flumina praedicavit. Sed quodcumque operis missionarii coeptum erat, a Saxonibus invadentibus destructum est. Auxiliantibus Pippino et Plectrude eius uxore monasterium super insulam in Rheno sitam erexit, quae „Suidbertswerth“, postea „Kaiserswerth“ nominata est. Ibidem mense martio anni 713 mortuus est. Corpus sancti, in tumba pretiosa facta anno 1264 conditum, in ecclesia parochiali in Kaiserswerth quiescit.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421, prater sequentia:

Ad Officium lectionis

HYMNUS

Olim penes nos exsulem,
sed nunc fruentem patria,
laudemus alnum praesulem,
sanctos decent praeconia.

Transmissus huc ab Anglia
propter salutem gentium,
lingua docebat sobria
viam salutis omnium.

Wilfridus almīs moribus
Christi probatum militem
in Merciorum finibus
sacravit hunc antistitem.

Christi reversus tradidit
fidem Boructuariis,
novamque sedem perdidit
expulsus a nefariis.

Locum colens mox alterum,
qui dictus est in litore,
receptor illic pauperum
toto resedit tempore.

Aditur a fidelibus
sacri sepulchrum, praesulis,
signis enim frequentibus
coruscat et miraculis.

Huius precatu poscimus
te, Christe, Patris unice,
nos qui patrono psallimus,
vultu sereno respice.

Sit laus Patri cum Filio
in unitate Spiritus,
cuius remuneratio
sanctos coronat caelitus. Amen.

LECTIO ALTERA

Ex Homilía sancti Radbódi epíscopi

(Acta Sanctorum Mart. I, 1865, 85–86)

In omnibus, quae docuit, prius exemplum dedit

Actúri, fratres caríssimi, diem nostrae speciális iucunditátis, in qua patróni nostri beatíssimi Suidbérti sancta ádmodum commemorátio faciéndá est; opórtet nos parátos esse ad omne opus bonum, promptósque habére ánimos; primo quidem ad audiéndá legis divínae mandáta, póstmodum vero, ut quantum póssumus, ea factis éxsequi studeámus, et sic demum álios docére possímus. Hoc enim fecit Dóminus noster Iesus Christus, de quo ita scriptum est: *Coepit Iesus fácere et docére.* Nos ígitur vestígia Redemptóris nostri sequéntes, quáelibet bona libentíssime audiámus, audíta vero dignis áctibus compléamus; et sic per órđinem ad instruéndos próximos accedéntes, consulámus eis rerum bonárum doctrínis páriter et exémpis. Hoc ergo ut sine dilatióne fieri possit, revocánda sunt nobis ad memóriam patris nostri, de quo supra díximus, ópera: qui in ómnibus, quae dócuit, prius a semetípso auditóribus suis exémpulum dedit, neque umquam in ecclésia áluid faciéndum dixit, quam in quo ipse faciéndó praecéssit.

Témpore beáti Willibrórdi Traiecténsis epíscopi, fratres qui erant in Frísia verbi ministério mancipáti, elegérunt ex suo número virum modéstum móribus et mansuétum corde, Suidbértum, qui eis ordinarétur antístes. Quem Británniam destinátum, ad petitiónem eórum ordinávit reverendíssimus Wilfrid epíscopus, qui tum forte pátria

pulsus in Merciórum regiõnibus exsulábat. Non enim eo témpore habébat episcopum Cánita, defúncto quidem Theodóro; sed necdum Bertuáldo successóre eius, qui trans mare ordinándus íerat, ad sedem episcopátus sui réverso. Qui vidélicet Suidbert, accépto episcopátu, de Bri-tánnia regréssus, non multo post ad gentem Boructariórum secéssit, ac multos eórum praedicándo ad viam veritátis perdúxit. Sed expugnátis non longo post témpore Boructáriis agente antiquórum Saxónum, dispersi sunt quólibet hi qui verbum recéperant. Ipse antístes cum quibusdam Pippínum pétiit, qui, interpellánte Plectrúde cóniuge sua, dedit ei locum mansiónis in ínsula Rheni, quae lingua illórum vocátur „in lítore“. In qua ipse constrúcto monastério, quod háctenus herédes pössident eius, aliquámdiu continentíssimam gessit vitam, ibíque clausit últimum diem.

Céterum nos nequáquam dubitáre debémus virum istum in ómnibus Christiánae religiónis stúdiis fuisse exercitátum, útpote qui inter tam pretiósas Ecclésiae Dei lucernas, quae his diébus sive in Anglórum, sive in Galliórum gente mirífice coruscábant, óvium Christi pastor a sacratíssimis ipsis ordinári promérui. Nam nisi esset pastoráli exercítio pléniter instrúctus, nullo modo eius custódiae tantae gregis Christi cópiae crederéntur.

Agámus ergo grátias omnipoténti Deo in die sollemnitátis huius sacrosáncti antístitis, orántes simul et postulántes, ut cuius vitam gloriósam praedicámus in terris, eius patrocínio pérfrui mereámur in caelis.

RESPONSORIUM

Mc 16, 15–16; Io 3,5

R. Eúntes in mundum univérsum, praedicáte Evangélium omni creatúrae; * Qui credíderit et baptizátus fúerit, salvus erit.

V. Nisi qui renátus fúerit ex aqua et Spíritu Sancto, non potest introíre regnum Dei. * Qui credíderit.

Oratio

Deus, qui per beátum Suidbértum episcopum infidèles pópulos de ténebris ad lumen veritátis veníre tri-

buísti, da nobis, eius intercessióne: in fidei stabilitate consistere, et in spe Evangelii, quod praedicávit, constantes permanere. Per Dóminum.

Ad Vesperas

HYMNUS Olim penes nos exsulem, *ut ad Officium lectionis.*

Die 11 septembris
S. MATERNI, EPISCOPI

Festum

Materni nomen omnium episcoporum Coloniensium primum accepimus. Familiaris Constantini imperatoris synodis Romae anno 313 et Arelati anno 314 celebratis interfuit. Harum synodorum utraque unitati Ecclesiae consuluit propter haeresim Donatistarum, qui sacramenta ab acatholicis ministrata invalida habuerunt. Conicere licet Maternum ex Colonia dioecesim Tungrensem fundavisse; incertum est, sed legenda fert, eum et episcopum Treverorum fuisse.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

Ex História Ecclesiástica Eusépii Caesariénsis epíscopi
(X, 5, 18–20: PG 20, 885–888)

Ut omnes unum sint

Exémplum epístolae Constantíni imperatóris, qua episcoporum concílium Romae fieri iubet pro unitate et concordia Ecclesiárum:

„Constantínus Augústus Miltiádi epíscopo urbis Romae et Marco. Quóniam huiúsmodi plures libélli a viro claríssimo Anulíno Africae procónsule ad me sunt missi, in quibus continétur Caeciliánum Carthaginénsium urbis episcopum a quibúsdam collégis suis per Africam consti-

tútis multis de causis insimulári. Quod quidem permolés-
tum mihi vidétur, in istis provinciis quas divína providén-
tia meae devotióni spontánea deditiône trádedit, et in qui-
bus máxima est pópuli multitúdo, plebem quasi in duas
partes divisam ad deterióra defléctere, et episcopos inter se
dissentíre. Plácuít mihi ut idem Caeciliánus una cum
decem episcopis qui accusáre ipsum vidéntur, et cum
decem áliis quos ipse ad suam causam necessarios esse
iudicáverit, Romam návet; ut ibi coram vobis et coram
Retício, Matérno ac Márino collégis vestris, quos ea causa
Romam properáre iussi, possit audíri, quemádmódum
sanctíssimae legi conveníre óptime nostis. Porro ut totíus
negótii pleníssimam valeátis hauríre notítiam, exémp-
la libellórum ab Anulíno ad me missórum, lítteris meis
subiecta ad collégas vestros supradíctos transmísi. Quibus
lectis perpéndet grávitás vestra, quonam modo supra
memoráta controversia assuratíssime diiudicánda sit, et
ex praescripto iustítiae terminánda. Síquidem nec tuam
sedulitátem latet, tantam a me reveréntiam sanctíssimae
Ecclésiae cathólicae exhibéri, ut generáliter nullum
schisma aut dissídium úllibi avobis relínqui velim. Divíni-
tas summi Dei multis vos annis servet, caríssime."

RESPONSORIUM

Eph 4,3-6

R. Sollíciti serváre unitátem spíritus in vínculo pacis. *

Unum corpus, et unus spíritus, sicut vocáti estis in una spe
vocationis vestrae.

V. Unus Dóminus, una fides, unum baptísma, unus
Deus et Pater ómnium, qui est super omnes, et per ómina,
et in ómnibus nobis. * Unum corpus.

HYMNUS Te Deum, 474.

Oratio

Deus, qui ad veram praedicándam fidem et unitátem
Ecclésiae curándam beátum Matérnum episcopum
vocásti; praesta, quáesumus, eius intercessiône: ut, qui
uno baptísmate iungúntur, tua mirabília géntibus annún-
tiant. Per Dóminum.

Die 27 septembris

DEDICATIO ECCLESIAE CATHEDRALIS
COLONIENSIS

Festum

In cathedrali: Sollemnitas

Vetus cathedralis ecclesia anno 870 die 27 septembris ab archiepiscopo Williberto una cum episcopis synodum Coloniae agentibus consecrata est. Anno 1248 dei 15 augusti archiepiscopus Conradus de Hochstaden lapidem primarium cathedralis goticae posuit, cuius chorum archiepiscopus Henricus II de Virneburg anno 1322 die 27 septembris divino culti sollemniter dedicavit. Sed opus ingenti magnitudine inchoatum perfectum non est nisi saeculo undevicesimo: ab anno 1842 usque ad annum 1880. Anno 1848 die 15 augusti archiepiscopus Ioannes cardinalis de Geissel naves ecclesiae consecravat. Bello ab anno 1939 usque ad annum 1945 gesto ecclesia cathedralis magnis damnis affecta, sed, choro renovato, anno 1948 die 15 augusti sollemniter sacrae liturgiae restituta est.

De Communi dedicationis ecclesiae, Vol. IV., 1303.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

Ex Homilia Emmanuélis Coelestini Cardinalis Suhard
(Kölner Domjubiläum 1948. Hersg. Kölner Domkapitel,
Düsseldorf 1950, 97 f)

Domus Dei est figura Ecclesiae vivae

Ecce ecclesia cathedralis! In qua videmus praeterita, in qua et futura conspiciamus. Ut enim est ecclesia Dei ex lapidibus extructa, sic exstruenda nobis est mediis in hominibus ecclesia quaedam spiritalis.

Introeuntes quid videmus positum media in cathedrali ecclesia? Scimus altare in medio positum, in quod convergunt omnia, mensam lapideam, in qua numquam intermittitur sacrificari sacrificium Christi, mensam reliquiis martyrum exornatam, super quam tabernaculum Dei extructum est. Consideremus, quid sit extruere altare in mediis hominibus nostrae aetatis rationi materiaeque

déditis! Altáre exstrúere nihil putábimus áliud nisi restitúere in homínibus divína. Non servábitur homo per hóminem. Nihil proficient, qui procedéntes nihil spectent nisi hóminem, qui procedéntes non curent, ut tollántur ad coelum in sacrificio illo totáli, quod praestat Patri Christus.

Scimus ad hoc in ecclésiis nostris inesse et aula transvérsa a maióribus nostris invénta, ut significent mýsticum illud signum crucis Dómini nostri Iesu Christi! Ecce signum, cuius ne obliviscámur, contendéndum est! Nam hoc nostro saéculo si áliquo egémus humanísmo – quod non dubitámus quoquo modo affirmáre –, talem póscimus humanísmum, in quo crux médium obtíneat locum. Vae illi cultúrae, in qua hómines posse sese putant attingere metam nullis áliis inníxi víribus nisi suis, in qua hómines non inténdunt pónere crucem Calvariensem fundaméntum vitae.

Ecce maior ecclésiae aula ingens máximis colúmnis súbditis multísque fornícibus iunctis! Exstrúcta est, ut fóveat pópulum precántem atque próteget. Et cogit várias fidélium turbas colligitque ex ómnibus caeli regiónibus. O miráculum unitátis! Congregántur gentes, pópuli, páupes divitésque, non amíssis própriis suae ipsíus natúrae condicióibus, unificáti mira communióne singulári, in qua et vivórum et mortuórum chori únicum formant corpus Christi mýsticum. Cuius communiónis semper esse mémoires nos omnes decet hac aetáte cáedibus bellísque hórrida vivéntes. Qua nostra aetáte nos decet Christiános summa ope niti, ut ómnibus fínibus oceanísque superátis in unum congregéntur hómines. Neque congregabúntur nisi unitáte Christianórum ante confécta, ut sit hóminum únio clara unitáte Christianórum. Qua praecipue in re ne decipiámus nosmetípos, quin videámus bona pacis nasci tam ex iustítia quam ex caritáte.

Ne omittámus tandem portas ecclésiae, per quas ádeunt hóminides ad Deum, adit Deus ad hómines. Aedi, quam inténdimus, mýsticae semper erunt portae, sed et partae seris clausae, ut a tempestátibus protegántur, quos sibi Dóminus ságuine suo redémit. Páteant ecclésiae portae

ómnibus homínibus, tamen méntibus cogitatióibus temptátis pro témpore claudéntur, ne intróeant supérbia, cupidines, pecúnia, quorum víncula ne illi quidem effúgient, qui magna voce clamáverint velle sese istórum esse liberatóres. Patent ecclésiae portae ómnibus homínibus bonae voluntátis. Vídimus videmúsque hanc domum super mundum patefactam esse imáginem exemplúmque factórum nostrórum. Homínibus non debémus templum parvum, in quo pauci privilégíis suis beneficiísque vivunt. Debémus aedem magnam, domum paténtem, habitáculum ómniium, refúgium afflictórum, adiutricem eórum, qui student veritáti. Nam ecclésiám si fácimus domum. Dei, et domum hóminum eam fácimus. In qua exspectántur atque excipiúntur cuncti hómines variárum índolum bonorúmque ingeniórum. Non recédit ecclésia cathólica a mundo novo, sed aperítur ad eum baptizándum. Non cónvocat ecclésia líberos suos nisi, ut eos melióres dimíttat apóstolos magis strénuos ad innumerábiles hóminum coetus, quos díligant amóre claro atque férvido. Exspectant enim hómines hunc amórem, hunc putant necessárium ad vitam degéndam, hoc omísso non posse vigéscere arbitrántur ullam omníno amóris vim.

Considerávimus de altári, de cruce, de navi média, de porta; in his praecipue pártibus conspéximus illam, quae nobis aedificánda est, aedem. Incipiámus aedificádo! Quod nos soli non effecérimus, hoc efficiétur ímpetu studióque cunctórum. Animo ne deficiámus! Transíbunt gentes generationésque, succédet áltera cultúra in locum alteríus: remanébit – ómnibus ruínis, dómibus, monuméntis superátis – aedes victrix cathedrális. Omnia fúnditus cum sint evérsa, oblivióne sint pérdita, rémanet ecclésia.

RESPONSORIUM

Cf. Is. 2, 2.3; Ps 125,6

R. Fundáta est domus Dómini supra vérticem mónitium, et exaltáta est super omnes colles: * Et vénient ad eam omnes gentes, et dicent: Glória tibi, Dómine.

V. Veniéntes autem vénient cum exsultátione, portántes manípulos suos. * Et vénient.

Vel alia:

Ex chrónica régia Coloniénsis

(Cont. V, A. 1248. Rec. Georgius Waitz, Hannoverae 1880,
293)

Lapis primarius ponitur

Anno Dómini millésimo ducentésimo quadragésimo octávo, cum Capítulum Coloniéne pro omnímota destructióne maióris ecclésiae antiquae et reparatióne melióri structúrae de consénsu archiepíscopi et priórum concordássent, festínique valde magístri óperis orientálem, partem murórum ecclésiae cavássent, nímio ignis foménto aggregáta ligna cavatúram suffulciéntia incauti succéndunt, ut moles désuper stans cito rúeret. Sed ignis invaléscens vento instánte illud nóbile opus ecclésiae, licet antiquum, cum duábus coronis deaurátis intus dependéntibus praeter solos muros parietum pénitus consúmpsit. Verum divína virtus evidentíssime páuit, quod capsá Trium Regum de loco suo in médio ecclésiae constitúta ad iánuam ecclésiae ante succensiónem ignis deláta fúerat, non timóre ignis, sed timóre quassatiónis murórum, et cum multo labóre, cum ecclésia tota fumo impletúr, exportáta sine áliqua laesióne íntegra est serváta.

Conrádus autem archiepíscopus, praelátis ecclesiásticis, nobílibus terrae ac ministeriálibus suis evocátis innumerabilique multitúdine pópuli verbo exhortatiónis per praedicatóres attráctis, post completiónem sollémnis missae in die Assumptiósni beátae Maríae vírginis primárium lápidem ponit, tam auctoritáte dómini Papae quam sua própria et Legáti necnon et ómnium suffraganórum Coloniénsis Ecclésiae indulgéntia hucusque inaudíta fidélibus data, qui suas vel darent vel mitterent eleemósynas ad fábricam ecclésiae memorátae. Ab illo ergo témpore fundaméntum novae basílicae beáti Petri, scílicet maióris ecclésiae in Colónia, mire latitúdinis et profunditátis largis súmptibus est initiátum.

RESPONSORIUM

Cf. Is 2,2.3.; Ps 125,6

R. Fundáta est domus Dómini supra vérticem món-tium, et exaltáta est super omnes colles: * Et vénient ad

eam omnes gentes, et dicent: Glória tibi, Dómine.

V. Veniéntes autem vénient cum exsultatióne, portántes manípulos suos. * Et vénient.

HYMNUS Te Deum, 474.

Oratio

In ipsa ecclesia cathedrali:

Deus, qui nobis per síngulos annos huius sancti templi tui consecratiónis réparas diem; exáudi preces pópuli tui, et praesta: ut fiat hic tibi semper purum servítium et nobis plena redéptio. Per Dóminum.

Extra ipsam ecclesiam cathedralem:

Deus, qui de vivis et eléctis lapídibus aetérnum habitáculum tuae praéparas maiestáti; multíplica in Ecclésia tua spíritum grátiae, quem dedísti, ut fidélis tibi pópulus in caeléstis aedificatióne Ierúsalem semper accrésca. Per Dóminum.

Die 3 octobris

SS. EWALDORUM, PRESBYTERI ET

Martyrorum

Ewaldi, in Anglia nati et ad presbyterium ordinati, ex capillarum specie „Ewaldus niger“ et „Ewaldus albus“ nominati, exeunte saeculo septimo regiones Saxonum petierunt ad Evangelium praedicandum. Opere missionario brevi tempore functi, in regione, quae est inter Rhenum, Lippiam et Ruram flumina, anno fere 695 interfecti sunt. Pippinus rex corpora sanctorum Coloniam in ecclesiam beati Cuniberti transferri iussit; ibidem archiepiscopus Anno die 3 octobris anni 1074 reliquias elevavit.

De Communi plurimorum martyrum, Vol. IV., 1378,
praeter sequentia:

Ad Officium lectionis

HYMNUS

Votiva mentis gaudia
declarat oris cantio,
et martyrum praeconia
canora promat concio.

Pares Ewaldos nomine
par extulit devotio,
pares Deus certamine
pari beavit praemio.

Quos Anglicos origine
ad angelorum gaudia
pro se profuso sanguine
vocavit ex angustia.

Hi dum petunt Germaniam,
cultum fugando daemonum,
necat docentes gratiam
ingratitude Saxonum.

Iniecto Rhenus corpore
sursum vehit divinitus,
lux sanctitatis pignora
noctu revelat caelitus.

Avete, cives caelici,
favete, Christi milites,
per vos precamur effici
utraque vita sospites.

Honor Patri cum Filio
Sanctoque sit Spiramini,
qui tres pari consortio
regnant in uno numine. Amen.

LECTO ALTERA

Ex Adhortatióne Apostólica Pauli papae Sexti „Evangélii nuntiánda“

(n 75. AAS 1976, 64–66)

In virtute Spiritus Sancti

Nulla umquam fieri potest praedicatio sine Sancti Spiritus múnere. Qui profecto et in Iesum a Náza-reth descendit ipsum dum baptizaretur, tum videlicet, cum vox Patris: *Hic est Fílius meus diléctus, in quo mihi bene complá-cui*, manifeste osténdit ipsíus electiónem et missiónem. Qui praeterea *ductus a Spíritu* deserta petit supremúmque certámen iníit in discriménque máximum venit, ántequam huius missiónis inítium fáciat; itidémque *in virtúte Spí-ritus* redit in Galiláeam, in civitáte sua Náza-reth praedicáturus, sibi illud Isaíae tríbens: *Spíritus Dómini super me*, et: *Hódie impléta est haec Scriptúra*. Huc accédit, quod discipulis, quos missurus erat, insúfflans ait: *Accípite Spíritum Sanctum*.

Re quidem vera, solúmmodo post Spíritus Sancti advéntum in die Pentecóstes, apóstoli in omnes partes terrae proficiscúntur, ut grande evangelizatiónis opus, Ecclé-siae concréditum, aggrediántur, idque Petrus ita pópulo éxplicat, quasi per illum evéntum prophetía Ioélis impleátur dicéntis: *Effúndam de Spíritu meo super omnem carnem*. Ipse Petrus Spíritu Sancto replétur, ut de Iesu, Fílio Dei, pópulo verba fáciat. Atque Paulus ipse Spíritu replétur Sancto, ántequam apostólico óperi se tradat, quemádm-modum Stéphanus, eódem Spíritu plenus, diáconus elígitur ac póstea fuso sáanguine mártýrium facit. Scílicet Spí-ritus ille, qui Petrum, Paulum ac duódecim apóstolos loquéntes facit, subiciens quid dicant, idem in eos étiam cadit, qui verbum Dei áudiunt.

Céterum, Spíritus Sancti consolatióne repléta, Ecclé-sia crescit, cuius est ille ánima. Ille, ínquimus, éfficit, ut fidé-les verum tum doctrínae tum mystérii Christi intelléctum hábeant; ille hódie, quemádmmodum inítio Ecclé-siae, in unoquóque Evangélii praecóne operátur, modo ei se tradat

dirigendum. Ille tandem verba suggerit, cum unus ille praestare possit, simul audientium animos molliens, ut Evangelium et annuntiatum regnum plane excipiant.

Cogi ergo inde facile potest, Spiritum Sanctum in propagatione Evangelii primas agere, utpote qui et moveat ad praedicandum, et hominis intima ad excipiendum intelligendumque verbum salutis praeparat, iure pariter affirmari potest eum esse etiam finem ac terminum omnis evangelizationis; unus enim novam creationem operatur, humanitatem nempe novam, ad quam evangelizatio ipsa tendere debet.

RESPONSORIUM

Mc 16,15–16; Io 3,5

R. Eúntes in mundum univérsum, praedicáte Evangélium omni creatúrae: * Qui credíderit et baptizátus fúerit, salvus erit.

V. Nisi quis renátus fúerit ex aqua et Spíritu Sancto, non potest introíre in regnum Dei. * Qui credíderit.

Oratio

Dómine Deus, qui sanctos fratres Ewáldos verbi tui testes ad Saxónes misísti; praesta, quáesumus, eórum martýrio atque intercessióne: fac nos vita testificári, quod fide confitémur. Per Dóminum.

Ad Vesperas

HYMNUS Votiva mentis gaudia, *ut ad Officium lectionis.*

Die 10 octobris

SS. GEREONIS SOCIORUMQUE EIUS,
MARTYRUM

Memoria

Legenda fert: Gereonem praefectum militum legionis Thebaicae fuisse et una cum sociis haud procul ab urbe Colonia in campo postea „ad martyres“ nominato percussus esse gladio; corpora sanctorum in fontem ante muros iacta esse, super

quem fontem Helenam matrem Constantini imperatoris ecclesiam aedificavisse. Constat legendam ortam esse a martyrio quodam vere passo saeculo tertio. Partes antiquiores ecclesiae S. Gereonis saeculo quarto exeunte constructae sunt.

SS. CASSII ET FLORENTII, MARTYRUM
PATRONI PRINCIPALES CIVITATIS BONNENSIS

In civitate Bonnensi sollemnitatis

Haud dubium est, quin Cassius et Florentius pro Christi nomine passi et mortui sint exeunte saeculo tertio. Sub ecclesia monasteriali Bonnensi sacellum antiquum servatum est, ubi Christiani iam initio saeculi quarti memorias in honorem horum sanctorum martyrum celebrabant. Postea Cassius et Florentius in numero militum legionis Thebaicae habiti sunt aequae ac Gereon Coloniensis et Victor in Castris Veteribus cultus.

Ad I Vesperas
(Bonnae tantum)

Omnia ut ad II Vesperas, 26*.

Ad Invitatorium

Ant. Regem mártýrum Dóminum, veníte adorémus.
Psalmus invitatorius, ut in Ordinario, 471.

Ad Officium lectionis

HYMNUS

Rex sempiternae lucis auctor unice,
nos atque plebis cerne vota supplicis,
tui perenni sub honore nominis
laudí piorum servientes martyrum.

Tu Gereonem praepotentem militem,
viris trecentis bis novenis additis,
ut castra quodam praenitebant Abrahae,
patronum nobis, tibi testem sanxeras.

Victor eadem mente spernens iudicem,
 triginta secum terque centum martyrum
 trophaea sacra vexit ad caelestia,
 par Gereoni passione martyri.

Splendent ad ista martyrum sollemnia
 septem lucernae fulguranti lumine,
 his Cassius praefulget et Florentius
 in laureato purpuratorum choro.

Ave, beata martyrum constantia,
 multiplicata triplici victoria;
 pacem manentem, sanctitatem perpetem,
 te deprecante, consequamur prospere.

Sit Trinitati laus perennis simplici,
 Patri potenti, Filoque compari,
 in unitate Spiritus Paracliti,
 in sempiterna saeculorum saecula. Amen.

**Bonnae: Antiphonae et psalmi de Communi plurimorum
 martyrum, 1379.**

V. Anima nostra sústinet Dóminum.

R. Quóniam adiútor et protéctor noster est.

**Bonnae: Lectio prior de Communi plurimorum martyrum,
 1381.**

RESPONSORIUM

R. Te mirábilem in sanctis tuis, rex regum, collaudá-
 mus: tua ópera, Christe, tua miracula praedicámus: * A
 quo quasi lucidíssimo fonte sanctórum glória emanávit.

V. Tua quippe est virtus et fortitúdo plebis tuae: tu
 benedicéndus, tu laudándus in illis. * A quo.

LECTIO ALTERA

Ex Passióne Thebaeórum Helinádo mónacho auctóre
 (Acta Sanctorum, Oct. V., 1852, 36–37)

Spe gaudentes, in tribulatione perseverantes

Thebaeorum mártýrum sacratíssimam legiónem hodiérna die festívis attóllere láudibus admonémur, in qua pretiosíssima sanctae illíus sodalitátis pínora, Gereónem, Victórem, Cássium et Floréntium cum eórum sóciis venerámur. Neque enim secernúntur in gáudio retributiónis, qui nullo modo dissenserant gloriósae constántia passiónis.

Nam quamvis non uno die, nec eódem loco martýrii glóriam susciperent, tamen secúndum apóstolum erat illis *unus Dóminus, una fides, unum baptísma, unus Deus et Pater ómnium, qui est super omnes et per ómnia Deus in sáecula benedíctus: cui simul omnes uno consílio, una devotióne, felíci perseverántia adhaerébant, implétes actu psalmístae verba, dicéntis: Mihi autem adhaerére Deo bonum est, pónere in Dómino Deo spem meam.* In qua constánter et unánimíter summam caritátem, quae Deus est, *corde credétes ad iustítiam, ore autem confiténtes ad salútem,* hanc apostólicam constántiam sédulo voluntáte et móribus meditabántur: *Quis nos separábit a caritáte Christi? tribulátio? an angústia? an persecútio? an fames? an núditas? an perículum? an gládus?* Subsequéntes étiam certam fidúciae suae causam: *Sed in his ómnibus, ínquiunt, superámus propter eum qui diléxit nos.*

Nec móveat quemquam, quod in hac nostra Thebáidis série gesta beatórum mártýrum et sacrosáncta pro fide Christi certámina plena ratióne secúndum morem históriarum texéntium non persólvimus: cum id nobis sit hoc sermóne propósitum, ut nobíscum páriter ad spiritále gáudium corda provocémus auditórum: quátenus supernórum accénsi desidério, plus appétant per caritátem aedificántem ad mártýrum societátem proficere, quam per sciéntiam inflántem ab aetérni gáudii declaratióne defícere.

Hos insígenes triumphatóres mirábilis et próvida omnipoténtis Dei dispensátio post victoriosíssimam beáti Maurítii passióne, ádeo, quantum humánae datur indagatióni conícere, spe gaudentes, in tribulatióne patiétes, mora qua vóluit reservávit, ut, quo plus in lácrimis semi-

narent eo iucúndius fructum perénnis laetítiae méterent, et, quanto látius exémpla suscépti pro Christi nómine labóris in confessióne ipsíus exténderent, tanto plures ad imitatiónem suae constántiae et magnanimitátis accénderent: cum tamen ipsi corda sursum habéntes apostólicó illo fervérent desidério, quo dicit: *Cúpio dissólvi et esse cum Christo, multo enim mélius est.* Nam in brevi post patrátum eórum martýrium paucíssimi in ea qua passi sunt província remansérunt, qui non hoc ipsum ardénter expéterent, quod in eis dudum obstinátis pectóribus exhórrerent, quasi arcta ipsa via prius non esset commeábilis, quae tot fuisset praecedéntium trita vestígiis.

RESPONSORIUM

R. Cáesari réddimus, quae Cáesaris sunt: Deo quae sunt Dei; Christum cólimus nec álium Deum, adoráre póssumus praeter illum: * Qui est Deum benedíctus in sáecula.

V. Nólíut sanctum agmen idólis fléctere cervícem, sed Christum adorávit. * Qui est Deus.

In civitate Bonnensi: HYMNUS Te Deum, 474.

Ad Laudes matutinas

HYMNUS

Maiestati sacrosanctae
 militans cum triumphante
 iubilet Ecclesia
 de triumpho Thebaeorum,
 de salute peccatorum,
 per horum suffragia.

Hi sunt viri testamenti,
 qui ruinam detrimenti
 reparant angelici;
 viri fortes veri David,
 quibus hostes expugnavit,
 carnem, mundum, daemonem.

Romae fide confirmati,
 castra movent, comitati
 Romanorum aquilas.
 Dis profanis immolari
 iubet Caesar, adorari
 simulacra impia.

Sed Thebaei, viri Dei,
 quae sunt Dei, reddunt ei,
 Caesari, quae Caesaris.
 Bis viritim decimati,
 summae libant Maiestati
 decimarum decima.

In Verona, Agrippina,
 et in Troia, * loca trina
 consecrant martyrio;
 holocaustum partiale,
 nulla tamen sine sale
 foederis oblatio.

Hac patrona legione
 nos in bonis, Iesu bone,
 loca potioribus,
 ubi Patris, ubi tui
 et Amoris sacri frui
 mereamur gloria. Amen.

Ant. 1 Dóminus Iesus Christus Theabaeórum legiónem post passiónis suae triúmphum ad honórem sui nóminis destinávit.

Psalmi et canticum de dominica hebd. I., 503.

Ant. 2 Hi viri virtúte nóbiles, fide nobilióres, étiam sub armis evangélica servant praecépta.

Ant. 3 Ista sanctórum pia societas decrevit omníno magis mori, quam relínquere Christum, et abnúere salutíferam fidem.

* Verona = Bonn; Troia = Xanten

In civitate Coloniensi:

Ant. 1 Dóminus Iesus Christus Thebaeorum legiónem post passiónis suae triúmphum ad honórem sui nóminis destinávit.

Psalmi et canticum de dominica hebd. I., 503.

Ant. 2 Ecce factus est sacer iste Agrippinénsium locus mártýrum sángine consecrátus, salus praeséntium, praesídium futurórum.

Ant. 3 Gaude, Colónia felix, et lauda Deum, quia tot sanctórum custódia ab hóstibus te praemunívit.

LECTIO BREVIS

2 Cor 1,3–5

Benedíctus Deus et Pater Dómini nostri Iesu Christi, Pater misericordiárum et Deus totíus consolatiónis, qui consolátur nos in omni tribulatióne nostra, ut possímus et ipsi consolári eos, qui in omni pressúra sunt, per exhortatióne qua exhortámur et ipsi a Deo; quóniam, sicut abúndant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abúndat consolatio nostra.

RESPONSORIUM BREVE

R. Iusti autem * In perpétuum vivent. Iusti.

V. Et apud Dóminum est merces eórum. * In perpétuum. Glória Patri. Iusti autem.

Ad Benedictus, ant. Iustórum est enim regnum caelórum, qui contempserunt vitam mundi, ut pervenirent ad praemia regni; hi laverunt stolas suas in sángine Agni.

Preces de communi plurimorum martyrum, 1387.

Oratio

Deus, qui hodiérnam diem venerábilem nobis in sanctórum mártýrum tuórum Gereónis atque sociórum (**Bonnae:** Cássii atque Floréntii) celebritáte fecísti; concede, quáesumus: ut, sicut eos per triúmphum martýrii ad

supérna caelórum transtulísti gáudia, ita et nobis praémia largiáris aetérna. Per Dominum.

Ad Horam mediam

In civitate Bonnensi: Psalmi graduales, 1001. Si vero occurrat dominica, dicuntur psalmi de dominica hebd. I., 507.

Ad Tertiam

Ant. Dóminus Iesus Christus Thebaeorum legiónem post passiónis suae triúmphum ad honórem sui nóminis destinávit.

LECTIO BREVIS

Sap 3,5-6

Deus téntavit eos, et invénit illos dignos se. Tamquam aurum in fornáce probávit illos, et quasi holocáusti hóstiam accépit illos.

V. Laetámini in Dómino, et exsultáte, iusti.

R. Et gloriámini, omnes recto corde.

Ad Sextam

Ant. Hi viri virtúte nóbiles, fide nobilióres, étiam sub armis evangélica servant praecépta.

LECTIO BREVIS

Sap 10,17

Réddidit Deus mercédem labórum sanctorum suorum, et dedúxit illos in via mirábili: et fuit illis in velaménto diei, et in luce stellárum nocte.

V. Iusti autem in perpétuum vivent.

R. Et apud Dóminum est merces eórum.

Ad Nonam

Ant. Ista sanctorum pia societas decrevit omnino magis mori, quam relínquere Christum, ad abnúere salutíferam fidem.

LECTIO BREVIS

Sap 3,7–8

Fulgébunt iusti, et tamquam scintíllae in arundinéto discúrrant. Iudicábunt natiónes, et dominabúntur pópulis, et regnábít Dóminus illórum in perpétuum.

V. Exsultábunt sancti in glória.

R. Laetabúntur in cubílibus suis.

Ad II Vesperas

HYMNUS Rex sempiternae lucis auctor unice, ut ad Officium lectionis.

Ant. 1 Dóminus Iesus Christus Thebaeórum legiónem post passiónis suae triúmphum ad honórem sui nóminis destinávit.

Psalmi et canticum de Communi plurimorum martyrum, 1390.

Ant. 2 Hi viri virtúte nóbiles, fide nobilióres, étiam sub armis evangélica servant praecépta.

Ant. 3 Ista sanctórum pia societas decrevit omníno magis mori, quam relínquere Christum, et abnúere salutíferam fidem.

In civitate Coloniensi:

Ant. 1 Dóminus Iesus Christus Thebaeórum legiónem post passiónis suae triúmphum ad honórem sui nóminis destinávit.

Psalmi et canticum de Communi plurimorum martyrum, 1390.

Ant. 2 Ecce factus est sacer iste Agrippinénsium locus mártýrum sánguine consecrátus, salus praeséntium, praesídium futurórum.

Ant. 3 Gaude, Colónia felix, et lauda Deum, quia tot sanctórum custódia ab hóstibus te praemunívit.

LECTIO BREVIS

1 Petr 4,13–14

Caríssimi, comunicántes Christi passióibus gaudeíte, ut et in revelatióne glóriæ eius gaudeátis exsultántes. Si exprohámini in nómine Christi, beáti éritis; quóniam quod est honóris, gloriæ et virtútis Dei, et qui est eius Spíritus, super vos requiéscit.

RESPONSORIUM BREVE

R. Laetámini in Dómino, * Et exsultáte, iusti. Laetámini.

V. Et gloriámini, omnes recti corde. * Et exsultáte, iusti. Gloria Patri. Laetámini.

Ad Magnificat, ant. O beáta mártýrum córpora, quæ pro Christi confessióne prostráta, solo iacent hic sepúlta: quorum ánimæ aetérna cum illo regnant in victória, quas caeli régio cum Angelis regnatúras excépit.

Preces de Communi plurimorum martyrum, 1392.

Oratio

Deus, qui hodiérnam diem venerábilem nobis in sanctorum mártýrum tuorum Gereónis atque sociorum (**Bonnae:** Cássii etque Floréntii) celebritáte fecísti: concéde, quæsumus: ut, sicut eos per triúmphum martýrii ad supérna caelórum transtulísti gáudia, ita et nobis præmia largiáris aetérna. Per Dóminum.

Die 11 octobris

S. BRUNONIS, EPISCOPI

Memoria

Bruno, ultimus filius Henrici I regis et Mathildis eius uxoris anno 925 natus atque ab Balderico episcopo Traiectensium optime eruditus, anno 953 a fratre Ottone I imperatore archiepiscopus Coloniensis et simul dux Lotharingiae nominatus est. Eius consilio et opere Otto in rebus et publicis et ecclesiasticis gerendis saepissime utebatur. Aequales Brunonem litterarum

doctissimum, pietati deditissimum pacisque amantissimum praedicant. Monasteria aedificando et reformando vitam christianam renovavit; Coloniae abbatiam S. Pantaleonis et monasteria S. Martini atque S. Andreae fundavit. Erga pauperes semper fuit beneficus distributor rerum suarum. Anno 965 iter Rhemos fecit, quo in oppido die 11 octobris mortuus est. Depositus est Coloniae in ecclesia abbatali S. Pantaleonis, in cuius cryptis sepulchrum eius hodie colitur.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

Oratio sancti Brunonis episcopi ante mortem habita
(Ruotger, Vita Brunonis, n. 44: MGH SS rer Germ NS
10,47–48)

Tria genera confessionis

Tria mihi videntur genera esse confessionis, quibus se cor hominis Domino Deo suo, *renum testi et scrutatori cordium*, patefacit, non ut ipsi, qui nihil non novit, lucidius innotescat, sed ut ille, qui se parum novit, veracius semetipsum agnoscat et aut Deum in benefactis laudet aut se in malefactis accuset. Hoc semper fieri debeat – sic enim vigilare praecipimur, ne fur veniat, quando nobis incautis damnum illaturus irrepat –, tum pulsante Domino domus per infirmitatis molestiam necesse est, ut mens se quibus possit viribus erigat, qua valeat intentione iudici suo appropinquanti assurgat, sopitis terrenis desideriis spe ad superna flagret, bona perennia, etsi non meruit, minime tamen desperet, sibi defidat, in Domino confidat. Ecce, fratres dilecti, sicut cernitis, pulsatur ianua pectoris mei, vocor ad reddendam rationem operis mei. Si quid potestis, rogo, ferte praesidium, orationis vestrae porrigite manum. Incertus inter spem metumque feror, ut in neutram partem pronior inflectar, id vero enitendum est. Sed quae sunt vires meae? Misericordiae remedium praestolor, in manu Creatoris mei sum, de me, quod ipsi placet, ut fiat, exspecto.

*Bonum est confitēri Dómino, conféssio et magnificéntia opus eius. Non enim áliquid boni, nisi ipso operánte, fferi potest. Est autem quaedam conféssio non peccáta deplórans, misericórdiam tamen implórans, de qua per psalmístam ex persóna Dómini dicitur: *Sacrificíum laudis honorificábit me; et illic iter, quo osténdam illi salutáre meum.* Hoc salutáre, id est Dóminum Iesum, ore confiteor et corde credo, quod Deus illum suscitávit de mórtuis. Hic omnes thesáuros sapiéntiae et sciéntiae absconditos agnóscó. Hunc Dóminum Iesum nemo potest dícere nisi in Spírítu Sancto. Ante illum est omne desidérium meum, et gémitus meus ab eo non est absconditus. Dixi, confitebor advérsus me iniustítias meas Dómino, quod est secúndum genus confessiónis, lamentábile in peccátis.*

Tértium, quod comméndat beátus Iacóbus apóstolus: *Confitémini, ínquiens, altérutrum peccáta vestra et oráte pro ínvicem, ut salvémini, hoc vobíscum, dómini et fratres mei, ágere volo, hoc ánxie quaero. Spero autem, quod advocátum habémus apud Patrem, Iesum Christum iustum, et ipse est propitiátio pro peccátis nostris.*

RESPONSORIUM

Iac 5,16; cf. Eph 2,14.16

R. Confitémini altérutrum peccáta vestra, et oráte pro ínvicem ut salvémini: * Multum enim valet deprecátio iusti assídua.

V. Christus Iesus est pax nostra, et reconciliat nos Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetípso. * Multum enim.

Oratio

Deus, tuórum splendor sanctórum, qui beátum Brunónem episcopum núnctium pacis in regnum et terrénum et caeléstem misísti; concéde, quaesumus, eius précibus: ut, qui concórdes sunt, in unitáte permáneant, et qui discórdes sunt, dilectióne tua pacífica uniántur. Per Dóminum.

Die 21 octobris

SS. URSULAE SOCIARUMQUE EIUS, VIRGINUM
ET MARTYRUM**Memoria**

PATRONAE PRINCIPALES CIVITATIS COLONIENSIS

In civitate Coloniensi sollemnitas

Legenda tradit: Ursulam, filiam cuiusdam Anglorum regis, magna sociarum caterva comitante Roma navibus revertentem ab Hunnis urbem Coloniā obsidentibus oppressam esse atque interfectam. Non dubium est quin legenda ordita sit a quodam virginum martyrio saeculo tertio passo, de quo Colonienses commemorant. Ab archeologiae peritis nuper inventum est sacellum pervetus super tria (?) sepulchra aedificatum, quo in loco – secundum inscriptionem veterem in basilica S. Ursulae servatam – postea Romanorum imperio adhuc stante maior ecclesia exstructa est. Numerus virginum ad undecim milia auctus est ea quoque ratione, quod ecclesia illa super coemeterium sita erat. Veneratio sanctae Ursulae eiusque sociarum a saeculo duodecimo per totum occidentem diffusa est.

Verba inscriptionis supradictae haec sunt: „Divinis flammis visionibus frequenter admonitus et virtutis magnae maiestatis martyrii caelestium virginum imminentium ex partibus orientis exhibitus pro voto Clematius v(ir) c(larissimus) de proprio in loco suo hanc basilicam voto quod debebat a fundamentis restituit. Si quis autem super tantam maiestatem huius basilicae, ubi sanctae virgines pro nomine Christi sanguinem suum fuderunt, corpus alicuius deposuerit exceptis virginibus, sciat se sempiternis tartari ignibus puniendum.“

Ad I Vesperas**(Coloniae tantum)**

Omnia ut ad II Vesperas, 40*, exceptis psalmis de Comuni virginum, Vol. IV., 1454.

Ad Invitorium

Ant. Regem regum Dóminum, veníte, adorémus: Quia ipse est coróna sanctárum vírginum.

Psalmus invitatorius, ut in Ordinario, 471.

Ad Officium lectionis

HYMNUS

Nova bella virginum
 Dominus elegit,
 ab extremis hominum
 quas sibi collegit.

Pugnant sexu fragiles
 caelitus imbutae,
 sed insuperabiles
 fidei virtute.

Non armis, sed animis
 istas bellatrices
 efficit unanims
 gratia victrices.

Fortiores hostibus
 feminae fuerunt,
 quae contemptis omnibus
 omnia vicerunt.

Unus enim spiritus
 acies caelestes
 fidei divinitus
 adunavit testes.

Trinitatis gloriam
 cantet creatura,
 quod tenet victoriam
 debilis natura. Amen.

Ant. 1 Tradidérunt córpora sua ad supplícia, et meruérunt habére corónas perpétuas.

Psalmii de Communi virginum, 1459.

Ant. 2 Sanctíssima virgíntas, Deo disponénte, in suo gradu usque ad sánguinis effusiónem permánsit.

Ant. 3 Ideo laudábilis virgíntas, quia et in martýribus reperítur, et ipsa mártýres facit.

V. Notas mihi fecísti vias vitae.

R. Adimplébis me laetítia cum vultu tuo.

LECTIO PRIOR (Coloniae tantum)

De Epístola secúnda beáti Pauli apóstoli
ad Corínthios

4,6-18

Tribulationem patimur, sed non perimus

Deus qui dixit de ténebris lucem splendescere, ipse illúxit in córdibus nostris, ad illuminatióem sciéntiae claritátis Dei, in fácie Christi Iesu. Habémus autem thesáurum istum in vasis fictílibus, ut sublímities sit virtútis Dei, et non ex nobis.

In ómnibus tribulatióem pátimur, sed non angustiamur; aporiámur, sed non destitúimur; persecutióem pátimur, sed non derelínquimur; deiícimur, sed non perimus: semper mortificatióem Iesu in cópore nostro circumferéntes, ut et vita Iesu manifestétur in corpóribus nostris. Semper enim nos, qui vívimus, in mortem trádimur propter Iesum: ut et vita Iesu manifestétur in carne nostramortáli. Ergo mors in nobis operátur, vita autem in vobis. Habéntes autem eúndem spíritum fídei, sicut scriptum est: „Crédidi propter quod locútus sum“; et nos crédimus, propter quod et lóquimur: sciéntes quóniam qui suscitávit Iesum, et nos cum Iesu suscitábit, et constítuet vobíscum.

Omnia enim propter vos: ut grátia abúndans, per multos in gratiárum actióne, abúndet in glóriam Dei. Propter quod non defícimus: sed licet is qui foris est, noster homo corrumpátur; tamen is qui intus est, renovátur de die in diem. Id enim quod in praesénti est momentáneum et leve tribulatiónis nostrae, supra modum in sublimitáte aetérnum glóriae pondus operátur in nobis. Non contemplántibus nobis quae vidéntur, sed ea quae non vidéntur. Quae enim vidéntur, temporália sunt: quae autem non vidéntur, aetérna sunt.

RESPONSORIUM

Rom 8,17-18

R. Herédes quidem sumus Dei, coherédes autem Christi: * Si tamen compátimur, ut et conglorificémur.

V. Non sunt condígnae passiónes huius témporis ad futúram glóriam, quae revelábitur in vobis. * Si tamen.

LECTIO ALTERA

Ex Homilía in festo S. Ursulae hábita (Ioseph Teusch
† 1976)

Sanguis martyrum – semen Christianorum

In último sacrae Scriptúrae libro apud Ioánnem légi-
mus; *Post haec vidi turbam magnam, quam dinumeráre
nemo póterat, ex ómnibus géntibus et tríbubus et pópulis
et linguis; stantes ante thronum, et in conspéctu Agni,
amícti stolis albis, et palmae in mánibus eórum.* Tum Ión-
nes de liturgía caeléstí, quam videt et audit, haec commé-
morat: *Et clamábant voce magna dicétes: Salus Deo
nostro, qui sedet super thronum, et Agno.*

„Amícti stolis albis“ mártýres sunt ex ómnibus pópulis
omnibúsque tempóribus coácti. Neque persecutóres
neque persecutióne vexáti adhuc in terris sunt, sed inter-
fécti tortique, omni terrae cruciátu finíto, novam cum Deo
et in Deo vitam ágere coepérunt.

Média autem in visióne cum Ioáñne cognóscimus sanc-
tam Ursulam eiúsque catérvam inter órdenes eórum már-
tyrum, qui ad número tot mílium sub império Románo
sánguinem effudérunt pro Christo.

In illa autem magna, quam dinumeráre nemo póterat,
turba computámus et mártýres sáeculi nostri, qui número
exsúperant omnes mártýres priórum témporum. Ecclé-
siam hódie nostram ecclésiám esse mártyrum et confessó-
rum constat.

Exémpló et mandáto Christi fides praedicatióne diffún-
ditur. Sed ei, qui praedicat, fidem hómínes non habébunt,
nisi víderint ópera caritátis eius; secúndum illud: „Ecce
quantópere amant se ínvicem Christiáni!“ et: *Dóminus
autem augébat, qui salvi fíerent, quotidie in idípsum.*
Neque non credent illi, qui sánquine in martýrio dato
testátus est rem Christiánam sibi esse summam ómnium.
Nam qui libertátem, vitam, bona, pecúniam, ipsam famí-
liae suae salútem néglégens secútus est Christum, eius
verbis fides certe habénda erit. Quae cum ita sint, iam a
primis Christiánis tráditum est illud: „Sánguis mártyrum
est semen Christianórum.“

Imminuérant perícula persecutionésque a princípío usque ad annum tricentésimum tértium décimum vitae Christianórum, neque erat, cur sperárent persecutiónis finem. Libertáte extérna hoc anno data nihilóminus frequentem numeráres pópulum Christianórum in império Romanó, praesértim in óppidis urbibusque, et quod restábat paganitátis, id mox evánuit. Gentes Germanórum et Slavórum apparébant atque ad fidem Christiánam se convertébant. Sic fundátum est mediáevum Christiánum atque occidentále. Cápite submisso salutámus sanctam Ursulam cum catérva eius atque omnes impérii Románi mártýres.

Licet persecutóres interficiant fidéles, fidem non óppriment, immo sanguis mártýrum erit semen Christianórum!

Festum nunc in honórem sanctae Ursulae sociarúmque eius celebrántes in liturgía illa caelésti participámus a choris mártýrum, sanctorúm omnium et angelórum celebráta, quorum vóci-bus respóndent terra et mare et ómnia, quae in eis sunt. Grátias agámus Dómino Deo nostro, qui et choros angelórum et per Spíritum Sanctum choros mártýrum sanctorúmque fecit, humíliter peténtes, ut per eúndem Spíritum Sanctum in nobis sit ánimus ad praedicándum fortis atque ad ópera caritátis et ad ómnia bene promptus.

RESPONSORIUM

Cf. *Apc* 7,14

R. Istae sunt, quae testaménto Dei sua córpora tradidérunt; * Et in sán-guine Agni lavérunt stolas suas.

V. Tradidérunt córpora sua propter Deum ad supplí-cia, et meruérunt habére corónas perpétuas. * Et in sán-guine.

Vel alia:

Ex Sermóne mediaeváli in festo S. Ursulae hábita
(*Sermo in natali Ss. Virginum XI milium: Joh. Hubert Kessel, St. Ursula und ihre Gesellschaft. Köln 1863, 156–167*)

Martyrium virginum est gloria civitatis Coloniae

Sancta Coloniensium virginum ágmina nobis hódie sunt non minus admiránda quam veneránda. In harum ergo festivitáte nobis omni témpore celebérrima, quod méritum eárum primum, quod dicámus últimum, ignorámus; nullum enim in eis nisi máximum scimus.

Nam cur caeléstis huius exércitus a princípío gesta simul et próelia non scriberéntur, ut sic demum púrius et lucídus ad aures posteritátis transmitteréntur, quotus in omni gente mirári débeat, cum causam huius negligéntiae commúnis pene ómnium populórum afflíctio per bárbaros his máxime regiónibus debacchántes inflícta perdóceat? Per quam étiam hoc factum est, ut earúndem sanctárum virginum memória post incénsam sanctórum córporum custódem ecclésiám paulátim ab ore primum, deínde ab ipso pectore religiósi dudum pópuli laberétur.

Haec nihilominus negligéntia de honorándis thesáuri pretiosíssimi lóculis in nostrátibus ádeo veheménter indúruit, ut ex remótis valde orientálium regiónum pártibus Clemátius quidam vir, ut rerum éxitus dócuit, clarus simul et religiósus atque ad honorándas illustrandásque fama páriter et múnere sanctárum virginum sepultúras idóneus, crebris visiónum prodígiis, terróribus et documéntis Colóniam invitátus accéderet et quaecúmque coáctus in suo loco primum timóre spónderat, hic in redintegránda beatárum virginum basílica religiónis devotióne perfíceret. Cuius monuménta lapídibus isthic servántur incísa, quae et huic óperi verbis eisdem putávi inserénda:

„Divínis flámmeis visiónibus frequénter admónitus et virtútis magnae maiestátis martýrii caeléstium virginum imminéntium ex pártibus orientis exhibitus pro voto Clemátius v(ir) c(laríssimus) de próprio in loco suo hanc basílicam voto quod débébat a fundaméntis restítuit.“

In hoc províntu domínico ad acutíssimum verae sapiéntiae intúitum corde étiam corporéque dirécto, quanta prudéntiae viguísset sagácitas, iustítiae áequitas, temperántiae véritas, fortitúdinis animósitas, illi tantum feliciter et sóbrie probáre possunt, qui feliciter pro more

suo imitari parati sunt. Céterum nos hodierna non solum laetitia, sed et omni tempore in hoc magnifice gloriamur, occurrente lictorum immanitate hanc Agrippinae Coloniae terram non ut hospitam solum modo praetereundo salutaverunt, sed hic martyrii victoria coronatae eam ut propriam effusione sancti sui sanguinis manendo decoraverunt, nobisque in pretiosis suis corporibus tantum contulerunt patrocinii, quantum tot milia digne supplicanti- bus possunt impetrare remedii apud misericordiam nostri Redemptoris unici Dei Patris, qui se quocumque ierit sequentibus sanctarum virginum agminibus et affectum pro nobis orandi benignus inspirat et effectum misericors praestat; qui cum ipso Deo Patre suo et amborum caritate Spiritu Sancto unus omnipotens Deus vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

RESPONSORIUM

R. Gloriosum sanguinem fuderunt pro Domino, amaverunt Christum in vita sua: imitatae sunt eum in morte sua: * Et ideo coronas triumphales meruerunt.

V. Unus spiritus, et una fides erat in eis. * Et ideo.

In civitate Coloniensi: HYMNUS Te Deum, 474.

Ad Laudes matutinas

HYMNUS

Vox sonat Sponsi: Diuturna cessit
nunc hiems, tristes abiere nimbi,
ver adest, flores redolent; paratae
surgite, sponsae.

Obviam Iesu properate ovantes
virgines: Vestrum caput ipse cinget
liliis: secum thalamo receptas
ipse beabit.

Vos enim nullus labor hoc in orbe
terruit, Sponsi memores amantis;
huius et causa tolerastis ultro
aspera quaeque.

Ipse, qui vobis moriens supernas
addidit vires, simul edomare
corporis sexum dedit, et cruentas
vincere pugnas.

Hinc fidem Christo, semel obligatam,
usque servastis; rutilaque vestra
impigre lampas, nihil imbre et atris
victa procellis.

Terra nunc vobis patet unde curae
exsulant omnes, ubi nil opacat
limpidi caeli faciem, perennis
sol ubi fulgert.

Summa laus Patri, genitoque Verbo,
et tibi, compar utriusque virtus
Spiritus semper, Deus unus, omni
temporis aevo. Amen.

Ant. 1 Sancta Ursula cum sodálibus Deo vovit virgíni-
tátis integritátem.

Psalmi et canticum de dominica hebd. I., 503.

Ant. 2 Sancta Ursula virgo totum sodalícium ad corónas animabat.

Ant. 3 Elegérunt magis mori, quam a sponso Christo separári.

LECTO BREVIS

Rom 8,38–39

Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque ángeli, neque principátus, neque instántia, neque futúra, neque fortitúdo, neque altitúdo, neque profúndum, neque creatúra ália póterit nos separáre a caritaté Dei, quae est in Christo Iesu Dómino nostro.

RESPONSORIUM BREVE

R. Tibi dixit cor meum: * Quaesívi vultum tuum. Tibi dixit.

V. Vultum tuum, Dómine, requíram. * Quaesívi vultum tuum. Glória Patri. Tibi dixit.

Ad Benedictus, ant. Máyrtyrum chorus, laudáte Dóminum de caelis, allelúia.

PRECES

Christo, vírginum sponso et corónae, laetis vóci- bus iubílemus, et devóte eum exorémus, dicétes:

Iesu, coróna virginum, audi nos.

Christe, quem sanctae vírgines ut únicum sponsum dilexérunt,

– concéde ut nihil a tua caritáte nos séparet.

Qui Mariám, matrem tuam, regínam vírginum coronásti, – da nos, eius intercessióne, cordis puritáte tibi iúgiter famulári.

Per intercessiónem ancillárum tuárum, quae íntegro et indivísio corde semper de te sollícitae fuérunt, ut essent sanctae córpore et spírítu,

– praesta ut figúra huius mundi, quae praeterit, nos a te numquam ábstrahat.

Dómine Iesu, sponse, quem vírgines sapiétes adventúrum exspectábant,

– concéde nobis, ut in spe vigilátes te praestolémur.

Per intercessiónem sanctárum Ursulae sociarúmque eius, quae vírgines fuérunt sapiétes et de número prudéntum,

– praesta nobis innocéntuam vitae et sapiéntiam.

Pater noster, **etc.**

Oratio

Deus, qui sacrátis tibi virgínibus mirándi agónis robur indidísti, quo per martýrii palmam ad supérnae contemplationis pertíngerent gloriám; da Christiánis loco triúmphi eárum habitántibus et ómnibus fidélibus: ut, spe resurrectiónis confirmáti, ad caeléstem societátem cum eis perducántur. Per Dóminum.

Ad Horam mediam

In civitate Coloniensi: Psalmi graduales, 1001. Si vero occurrat dominica, dícuntur psalmi de dominica hebd. I., 507.

Ad Tertiam

Ant. Sancta Ursula cum sodálibus Deo vovit virginitátis integritátem.

LECTIO BREVIS**1 Petr 5,10–11**

Deus omnis grátiae, qui vocávit nos in aetérnam suam glóriam in Christo Iesu, módicum passos ipse perfíciat, confirmábit, solidabítque. Ipsi glória et impérium in saecula saeculórum. Amen.

V. Glória et honóre coronásti eas, Dómine.

R. Et constituísti eas super ópera mánuum tuárum.

Ad Sextam

Ant. Sancta Ursula virgo totum sodalícium ad choros animábat.

LECTIO BREVIS**Apc 7,14**

Venérunt de tribulatióne magna et lavérunt stolas suas, et dealbavérunt eas in ságuine Agni.

V. Exsultavérunt fíliae Iuda.

R. Propter iudícia tua, Dómine.

Ad Nonam

Ant. Elegérunt magis mori, quam a sponso Christo separári.

LECTIO BREVIS**Sap 4,1**

O quam pulchra est casta generátio cum claritáte! Immortális est enim memória illíus, quóniam apud Deum nota est, et apud hómines.

V. Elégit eas Deus et praeelégit eas.

R. In tabernáculo suo habitáre facit eas.

Ad II Vesperas

HYMNUS Nova bella virginum, **ut ad Offcium lectionis,**
vel Vox sonat Sponsi, **ut ad Laudes matutinas.**

Ant. 1 Sancta Ursula cum sodálibus Deo vovit virginitátis integritátem.

Psalmi et canticum de Communi virginum, Vol. IV., 1471.

Ant. 2 Sancta Ursula virgo totum sodalícium ad coronas animábat.

Ant. 3 Elegérunt magís mori, quam a sponso Christo separári.

LECTIO BREVIS

Apc 12,11-12

Vicérunt propter ságuinem Agni, et propter verbum testimónii sui, et non dilexérunt ánimam suam usque ad mortem. Proptérea laetámini caeli, et qui habitátis in eis.

RESPONSORIUM BREVE

R. Pars mea Dóminus, * Dixit ánima mea. Pars mea.

V. Bonus est Dóminus ánimae quaerénti illum. * Dixit ánima mea. Glória Patri. Pars mea.

Ad Magnificat, ant. O beáta vírginum córpora, quae pro Christi confessióne prostráta, solo iacent hic sepúlta: quarum ánimae aetérna cum illo regnant in victória, quas caeli régio cum Angelis regnatúras excépit.

PRECES

Christum, qui virginitátem propter regnum caelórum colétes laudávit, festíve celebrémus et exorémus, dicétes: *Iesu, rex vírginum, audi nos.*

Christe, qui Ecclésiám vírginem castam tibi uni Sponso, exhibuísti,

– immaculátam eam redde et sanctam.

Christe, cui óbviám vírgines sanctae cum lampádibus exiérunt,

– ne permíttas umquam fidelitátis óleum in lampádibus tibi devotárum ancillarum defícere.

Dómine, cui Ecclésia virgo fidem íntegram et puram iúgi-ter custodívit,

– concéde Christiánis ómnibus fidei integritátem et puritátem.

Qui tríbuis pópulo Coloniénsi de sanctárum vírginum Ursulae sociarúmque eius festivitáte gaudere,

– praesta, ut de eárum étiam semper intercessióne laetétur.

Qui ad cenam nuptiárum tuárum sanctas vírgines recepísti,

– defúctos in aulam caeléstis convívii benígus admítte.

Pater noster, etc.

Oratio

Deus, qui sacrátis tibi virgínibus mirándi agónis robur indidísti, quo per martýrii palmam ad supérnae contemplationis pertíngerent glóriam; da Christiánis loco triúmphi eárum habitántibus et ómnibus fidélibus: ut, spe resurrectiónis confirmáti, ad caeléstem societátem cum eis perducántur. Per Dóminum.

Die 23 octobris

S. SEVERINI, EPISCOPI

Memoria

Severinus anno fere 400 sancto Martino episcopo Turonensi vivo ecclesiae Coloniensi praefuit. Per idem tempus gentes Germanorum sedes mutabant et urbs Coloniensis in potestatem populi Francorum redacta est. Severinus in sacello coemeteriali extra moenia ad meridiem sito sepultus est; eodem loco postea ecclesia maior in honorem sancti episcopi aedificata est, in qua reliquiae eius pie servantur.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

Ex Libris sancti Hilárii epíscopi de Trinitáte
(Lib. VIII, 1: PL 10,236–237)

Vita episcopi ornetur docendo, et doctrina vivendo

Beátus apóstolus Paulus formam constituéndi epíscopi fingens, et plane novum Ecclésiae hóminem praecéptis suis condens, hanc véluti summam consummatárum in eo virtútum esse dócuit dicens: *Obtinéntem secúndum doctrínam fídei verbum, ut potens sit exhortári ad doctrínam sanam, et contradicéntes revíncere. Sunt enim multi et non súbditi, vaníloqui et seductóres.* Ita enim quae própria disciplínae ac morum sunt, ad sacerdotii méritum útilia esse significat, si étiam haec quae ad docéndae ac tuéndae fídei sciéntiam necessária sunt, inter réliqua non déerunt, quia non statim boni atque útilis sacerdotis est, aut tantúmmodo innocénter ágere, aut tantúmmodo sciénter praedicáre: cum et ínnocens sibi tantum proficiat, nisi doctus sit, et doctus sine doctrínae sit auctoritáte, nisi innocens sit.

Non enim apostólicus sermo probitátis honestatísque praecéptis hóminem tantum saéculo confórmata ad vitam, neque rursus per doctrinae sciéntiam scribam Synagógae instítuit ad legem: sed perféctum Ecclésiae princípem perféctus maximárum virtútum bonis instítuit, ut et vita eius ornétur docéndo, et doctrína vivéndo. Dénique ipsum illum, ad quem ei sermo erat, Titum istíusmodi decreto consummándaé religiónis instrúxit: *In ómnibus te ipsum bonórum factórum praebens exémplum docéntem cum veneratióne verbum sanum, irreprehensíbile; ut adversárius revereátur, nihil habens turpe aut malum de nobis dícere.*

Non ignorávit doctor hic géntium, et, ex consciéntia loquéntis atque habitántis in se Christi, Ecclésiae eléctus magíster, mórbidi elóquii grassatúra esse contágia, et advérsus sanitátem verbórum fidélium desaevitúram doctrinae pestíferae corruptiónem, quae ímpiae intelli-

géntiae suae luem usque ad ipsam sedem ánimae demérgens, profúndo sérperet malo. Ex his enim ait: *Quorum sermo ut cancer serpit*, laténti semper subrepentíque con-tágio sanitátem pervásae mentis infíciens. Ob quod sani sermónis in epíscopo vóluit esse doctrínam, fídei consciéntiam, et exhortatiónum sciéntiam, advérsus ímpias et mendáces et vesánas contradicţiónes obtinéntem. Multi enim sunt, qui simulántes fidem non súbditi sunt fídei, sibíque fídem ipsi pótius constítuunt, quam accípiunt, sensu humánae inanitátis infláti, dum quae volunt sápiunt, et nolunt sápere quae vera sunt: cum sapiéntiae haec veritas sit, ea intérdum sápere quae nolis. Séquitur vero hanc voluntátis sapiéntiam sermo stultítiae: quia necesse est quod stulte sápitur, stulte et praedicétur.

RESPONSORIUM

Mt 25,21.20

R. Euge, serve bone et fídelis, quia in pauca fuísti fídelis, supra multa te constítuam: * Intra in gáudium Dómini tui.

V. Dómine, quinque talénta tradidísti mihi, ecce ália quinque superlucrátus sum. * Intra.

Oratio

Adiuvent Ecclésiám tuam, Dómine, beáti Severíni epíscopi mérita, qui tempóribus perturbátis gregem sibi comíssum non relíquit et pagános in fídeles convértit; prae-sta fámulis tuis eiúsdem sancti suffrágiis: ut in veritáte tui confessiόνis inveniántur, neve ullis perturbatiónebus ánimi a te separéntur. Per Dóminum.

Die 24 octobris

S. EVERGISLI, EPISCOPI

Evergislus episcoporum Coloniensium primus est nominis Franci. Qui, postquam gentes Germanorum mutare sedes desierunt, vitae christianae renovandae pacique ecclesiasticae restituendae consuluit. Eo ipso tempore ecclesia „ad sanctos aureos“ (S. Gereonis) commemoratur. Evergislus ante annum 594 mortuus est. Archiepiscopus Bruno I reliquias eius ex

oppido Tungrensi, in quo legenda ferente Evergislus a latronibus occisus erat, Coloniam in ecclesiam S. Caeciliae transferri iussit. Quae ex tempore „saecularisationis“ saeculo undevicesimo actae in ecclesia parochiali S. Petri servantur.

De Communi pastorum, Vol. III., 1421.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

Ex Epístola sancti Ignátii epíscopi ad Ephésios
(III–VI: F. X. Funk, Opera patrum apostolicorum Vol. I,
Tubingae 1881, 175–179)

Unitas cum episcopo – unitas in Deo

Cum caritas non sinat me tacere de vobis, propterea anteverti vos admonere, ut uniamini in sententia Dei. Etenim Iesus Christus, inseparabilis nostra vita, sententia Patris est, ut et episcopi, per tractus terrae constituti, in sententia Iesu Christi sunt. Unde decet vos in sententiam episcopi concurrere, quod et facitis. Nam memorabile vestrum presbyterium, dignum Deo, ita coaptatum est episcopo ut chordae citharae. Propter hoc in consensu vestro et concordia caritate Iesus Christus canitur. Sed et vos singuli chorus estote, ut consoni per concordiam, melos Dei recipientes in unitate, cantetis voce una per Iesum Christum Patri, quo et vos audiat et agnoscat ex iis, quae bene operamini, mebra esse vos Filii ipsius. Utile itaque est, in immaculata unitate vos esse, ut et semper participetis Deo.

Si enim ego brevi temporis spatio talem consuetudinem contraxi cum episcopo vestro, quae non humana sed spiritalis est; quanto vos beatiores iudico, coniunctos ei sicuti Ecclesia Iesu Christo et sicut Iesus Christus Patri, ut omnia per unitatem consentiant? Nemo erret: nisi quis intra altare sit, privatur pane Dei. Si enim unius atque alterius precatio tantam vim habet, quanto magis illa, quae episcopi est et totius Ecclesiae? Qui igitur in conventum non venit, hic iam superbia elatus est et seipsum separavit atque iudicavit. Scriptum est enim: *Superbis resistit Deus.*

Studeámus ígitur epíscopo non resístere, ut simus subiecti Deo. Et quámdui quis epíscopum tacéntem videt, tanto magis eum revereátur; quemcúmque enim paterfamilias mittit ad gubernándam famíliam suam, hunc ita accíperere debémus ut illum ipsum, qui mittit. Manífestum ígitur est, quod epíscopum respícere opórteat ut ipsum Dóminum.

RESPONSORIUM

1 Petr 2,4–5; Ps 117,21

R. Ad Dóminum accedéntes, lápidem vivum. * Et ipsi tamquam lápides vivi superaedificámini, domus spiritalis, sacerdotium sanctum, offérre spiritalés hóstias, acceptábiles Deo per Iesum Christum.

V. Hic est lapis, qui factus est in caput ánguli. * Et ipsi.

Oratio

Deus, qui beáto Evergíslo epíscopo vitam christiánam instaurándam pacémque Ecclésiæ confirmándam tribuísti; concéde nobis, quáesumus, eius suffrágiiis: ut fide et caritate renovémur, neve concórdia fovénda desistámus. Per Dóminum.

Die 7 novembris

S. ENGELBERTI, EPISCOPI ET MARTYRIS

Engelbertus, anno fere 1185 filius comitis Engelberti de Monte natus, anno 1199 praepositus capituli cathedralis Coloniensis factus, anno 1216 archiepiscopus eiusdem urbis electus est. Fridericus II imperator Germaniae eum administratorem regni tutoremque filii sui Henrici instituit, quem Engelbertus anno 1222 in urbe Aquisgranensi coronavit. Pacem publicam servandem curavit; monasteria defendit ab advocatis nobilibus, qui saepe oppressores se praebuerunt. Ideo Fridericus de Isenburg, advocatus coenobii Essendiensis, cognatus Engelberti, omnibus viribus utebatur, ut eum caperet. Archiepiscopus anno 1225 die 7 novembris prope Gevelsberg aggressus est; Engelbertus se defendens occisus est. Anno 1226 in ecclesia cathedrali Coloniensi sollemniter depositus et ab legato cardi-

nali Conrado de Porto martyr declaratus est. Reliquiae beati Engelberti hodie, in tumba artificiosa conditae, in ecclesia cathedrali quiescunt.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421, vel unius martyris, 1398.

Ad Officium lectionis

LECTIO ALTERA

Ex Enarrationibus sancti Augustini episcopi in Psalmos
(In Ps 126,2–3: PL 36, 1668–1669)

Vanus est labor noster, nisi ille custodiat

Dóminus aedificat domum, Dóminus Iesus Christus aedificat domum suam. Labórant multi in aedificándo; sed si non ille aedíficet, *in vanum laboravérunt aedificántes eam*. Qui sunt qui labórant aedificántes? Omnes qui in Ecclésia praedicant verbum Dei, ministri sacramentórum Dei. Nos ergo lóquimur foris, ille aedificat intus. Quómo audiátis, nos advértimus; quid cogitétis, ille solus novit qui cogitationes vestras videt. Ipse aedificat, ipse monet, ipse terret, ipse intelléctum áperit, ipse ad fidem ápplicat sensum vestrum: et tamen laborámus et nos tamquam operárii; sed *nisi Dóminus aedificáverit domum, in vanum laboravérunt aedificántes eam*.

Habet domus custódes: quómo habet aedificántes, laborántes ut aedificétur, sic habet et custodiéntes. Et episcopi hoc fáciunt. Nam ídeo áltior locus pósitus est episcopis, ut ipsi superinténdant, et tamquam custódiant pópulum. Nam et graece quod dicitur episcopus, hoc latíne superinténtor interpretátur. Et de isto alto loco periculósa rédditur rátio, nisi eo corde stemus hic, ut humilitáte sub pédibus vestris simus, et pro vobis orémus, ut qui novit mentes vestras ipse custódiat. Quia nos intrántes vos et exeúntes póssumus vidére; usque ádeo autem non vidémus quid cogitétis in córdibus vestris, ut neque quid agátis in dómibus vestris vidére póssumus. Quómo ergo custodímus? Quómo hómines; quantum póssumus, quantum accépimus. Et quia nos sicut hómines custodímus, et

perfecte custodire non possumus, ideo sine custode remanebitis? Absit. Nam ubi est ille de quo dicitur, *Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum laboravit qui custodit eam?* Laboramus in custodiendo, sed vanus est labor noster, nisi ille custodiat qui videt cogitationes vestras. Custodit ille cum vigilatis, custodit et cum dormieritis. Custodimus enim vos ex officio dispensationis, sed custodiri volumus vobiscum. Tamquam vobis pastores sumus, sed sub illo Pastore vobiscum oves sumus. Tamquam vobis ex hoc loco doctores sumus, sed sub illo uno Magistro in hac schola vobiscum condiscipuli sumus.

RESPONSORIUM

1 Petr 2,4-5; Ps 117,21

R. Ad Dominum accedentes, lapidem vivum. * Et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini, domus spiritalis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.

V. Hic est lapis, qui factus est in caput anguli. * Et ipsi.

Oratio

Deus, spes imbecillorum, in cuius honorem beatus pontifex Engelbertus tuendo oppressos vitam suam impendit; praesta, quaesumus: ut omnes, qui eius implorant auxilium, petitionis suae virtutem consequantur. Per Dominum.

Die 8 novembris

BEATI IOANNIS DUNS SCOTI, RELIGIOSI
ET PRESBYTERI

Ioannes Duns Scotus anno 1265 in Duns (Scotia) natus est. Inter Fratres Minores adscriptus, anno 1291 presbyter ordinatus est. Studiis Lutetiae Parisiorum et Oxoniae peractis, philosophiam et theologiam docuit Cantabrigiae, Oxoniae ac Lutetiae Parisiorum, ab anno 1307 Coloniae. Dictus „Doctor subtilis“, Dei caritatem, quae sit fundamentum solum incarnationis Filii sui et totius operis redemptionis, semper proclamavit. Immaculatam conceptionem Beatae Mariae Virginis a Christo

praeredemptae asserens, et „Doctor Marianus“ vocatur. Obiit Coloniae die 8 novembris anno 1308 et ibidem in ecclesia Fratrum Minorum sepultus est.

De Communi pastorum, Vol IV., 1421.

Ad Officium Lectionis

LECTIO ALTERA

Ex „Ordinatione“ Beati Ioannis Duns Scoti
(Lib. III d.28 q.un. n. 2–3; Opera omnia, ed Vivés,
XV 378b–379b)

De caritatis essentia et unitate

Caritátis dicitur hábitus quo Deus habétur carus. Posset autem Deus habéri carus áliquo amóre priváto, quo amans nollet habére condiligéntem (sicut in zelótypis habéntibus mulíeres caras). Sed ille hábitus nec esset ordinátus nec perféctus.

Non quidem ordinátus, quia Deus, qui est bonum commúne, non vult esse bonum privátum alicúius; nec secúndum rectam ratióne[m] debet áliquis sibi appropriáre istud bonum commúne. Et ídeo amor ille inclínans ad hoc bonum ut ad bonum próprium, non condiligéndum nec habéndum ab alio, esset inordinátus.

Esset etiam imperféctus, quia perfécte díligens vult dílectum díligi, igitur Deus infúndens hábitum quo anima ordináte et perfécte tendat in ipsum, dat hábitum quo habeátur carus, ut bonum commúne et condiligéndum ab áliis. Et ita hábitus ille, qui est Dei, inclínat étiam ad velle ipsum haberi carum et díligi ab álio.

Sicut ígitur ille hábitus inclínat ad diligéndum Deum in se ordináte et perfécte, ita inclínat ad velle eum díligi a se et a quocúmque álio, cuius amicítia sit grata ei.

Ex hoc patet quáliter hábitus caritátis sit unus, quia non respicit primo plura obiécta, sed solum Deum respicit pro primo obiécto ut in se bonum primum, et secundário velle eum díligi et per dilectiónem habéri a quocúmque, quantum est in se, quia in hoc est perfécta et ordináta dílectio eius. Et hoc voléndo, díligo me et próximum ex caritáte,

voléndo mihi et sibi velle et per dilectiónem habére Deum in se.

Patet ígitur quod eódem volo Deum et volo te velle Deum. Et hoc díligo ex caritáte, quia secúndum hoc volo tibi bonum iustítiae.

Et secundum hoc non assinátur próximus quasi secúndum obiectum caritátis, sed quasi omníno accidentále obiectum, quia ut áliquíd potens condilígere mecum perfécte et ordináte diléctum; et ad hoc eum díligo ut condilígat. Et in hoc quasi accidentáliter eum diligo, non propter eum, sed propter obléctum quod volo ab eo condiligi. Et in voléndo hoc ab eo díligi, volo sibi implíciter bonum, quia bonum iustítiae.

RESPONSORIUM

I Io 4,10–11.16

R. Deus diléxit nos et misit Fílium suum propitiatió-nem pro peccátis nostris. * Sic Deus diléxit nos, et nos debémus altéru-trum dilígere.

V. Et nos, qui credídimus, cognóvimus caritátem, quam habet Deus in nobis.

R. Si sic Deus diléxit nos, et nos debémus altéru-trum dilígere.

Oratio

Domine Deus, fons omnis sapiéntiae, qui Beátum Ioán-nem presbýterum, Immaculátae Vírginis assertórem, nobis magístrum vitae et sciéntiae dedísti, concéde, quáe-sumus, ut, eius exémplo illumináti, et doctrínis nutría, Christo fidéliter adhaereámus. Qui tecum vivit.

Die 12 novembris

S. CUNIBERTI, EPISCOPI

Memoria

Memoria S. Josaphat in ecclesia universale in diem 12 no-
vembris, in Archidioecese Coloniensis in diem 14 novembris.

Cunibertus, in regione Mosellana natus, archidiaconus ecclesiae Treverorum factus, anno fere 623 episcopus Coloniensis ordinatus est. Qui, postquam gentes Germanorum saeculis antecedentibus mutatione sedum omnia perturbaverunt, curam animarum administrationemque dioecesis renovavit atque consociationes caritatis fundavit. Reges Merovingi Dagobertus I et Sigibertus III atque Pippinus maiordomus eius prudenti consilio saepe utebantur. Cuius tempore S. Petrus patronus ecclesiae cathedralis Coloniensis primo commemoratur. Mortuus anno 663 (?) die 12 novembris, in sacello haud dubie ab eo in Rheni ripa in honorem S. Clementis exstructo depositus est. Quo in loco postea ecclesia maior, nuncupata S. Cuniberti nomine, aedificata est.

De Communi pastorum, Vol. IV., 1421, praeter sequentia:

Ad Officium lectionis

HYMNUS

Promat verba cantionum,
patrem colens et patronum,
inclita Colonia.

Laudes pangat Cuniberto,
a patrono quarens certo
certa patrocina.

Aulae regis hic oblatu,
regi servat Deo gratus
puer clari generis.

Lux sopitum circumfulget,
rege teste, mox indulget
sacer sacris litteris.

Sanctae puer puritatis
tam doctrinae quam aetatis
incrementis proficit.

Trevir hunc archilevitam,
sibi mox archimandritam
Agrippina praeficit.

Spargit opes, templa struit,
verba Dei manna pluit
ovibus opilio.

Visitatur a columba,
mortem gustat, sacra tumba
aegris est auxilio.

Salve, pater Cuniberte,
salva, pastor, tutas per te
oves tuae pascuae.

Post caducae vitae caulam
tuum gregem duc ad aulam
gloriae perpetuae. Amen.

LECTIO ALTERA

Ex Commentário sancti Albértil Magni epíscopi in Evangé-
lium Lucae

(IX, 48: Ed. Borgnet, 22, 685, corr. sec. manuscripta)

Praecessor fiat sicut ministrator

Iesus ait discipulis: *Qui minor est inter vos omnes, hic maior est. Quasi díceret: Vos qui disputátis de maiorítate in regno caelórum, conténdite, quis vestrum sit humílior; nam qui minor est in óculis suis in hábitu humilitátis, hic maior est in regno caelórum, hoc est in ecclesiástica et divína dignítate. Et secúndum hoc, qui fastu supérbiae inflátus est, etiámsi sédeat in throno Christi, nullus est in regno caelórum. Reges géntium dominántur eórum et qui potestátem habent inter eos, benéfíci vocántur. Sic non erit inter vos, sed qui maior est vestrum, fiat sicut minor, et qui praecéssor, sicut ministrátor.*

Haec enim régula Christi est ad grátiae receptiónem, ad Christi imitatióem, ad órdis ecclesiástico promoti-
onem, ad honóris aetérni adepti-
onem, ad sanctórum com-
parati-
onem.

Grátiam enim non récipit nisi húmilis, et maióris grá-
tiae receptábilis est, qui humílior est: *Deus supérbis resís-*

tit, humílibus autem dat grátiam, et ei quae humíllima fuit, grátiae plenítudinem infúdit, scílicet beátae vírgini, sicut profundióres conchae plures recípiunt aquas. Unde Ptolemáeus philósophus: Qui inter sapiéntes est humílior, est sapiéntior, sicut profundióres lacúnae plures recípiunt aquas. In hoc étiam est Christi imitátio: Hoc sentíte in vobis, quod et in Christo Iesu: qui cum in forma Dei esset, non rapínam arbitrátus est esse se aequálem Deo, sed semetípsum exinanívit, formam servi accípiens.

Hoc étiam dignum facit ad promotiónem órdis ecclesiástici: *Cum esses párvulus in óculis tuis, caput in tríbulus Israel factus es. Ludam et vílior fiam coram óculis Dómini, qui elégit me pótius quam domum patris tui, Saul supérbi.*

Hoc promóvet ad honórem aetérnum: *Recúmbe in novíssimo loco, ut dicat tibi qui te invitávit: Amíce, ascénde supérius. Et erit tibi glória coram simul discumbéntibus.*

Hoc facit etiam sanctórum comparatióem: *Qui minor est in regno caelórum, maior est eo, quo maior non surréxit inter natos mulíerum.*

RESPONSORIUM

Mt 25,21.20

R. Euge, serve bone et fidélis, quia in pauca fuísti fidélis, supra multa te constituam: * Intra in gáudium Dómini tui.

V. Dómine, quinque talénta tradidísti mihi, ecce ália quinque superlucrátus sum. * Intra

Oratio

Deus, qui ad vitam christiánam reaedicándam et consociatiónes caritátis fundándas beátum Cunibértum episcopum elegísti, tríbue nobis, quáesumus: ut fide et caritáte renovémur, atque cum frátribus regnum aetérnum cónsequi valeámus. Per Dóminum.

Ad Vesperas

HYMNUS Promat verba cantionum, **ut ad Officium lectionis.**

(Die 13 novembris)

ANNIVERSARIUM DEDICATIONIS ECCLESIAE

Sollemnitas

Sollemnitas anniversarii dedicationis in singulis ecclesiis, in quantum fieri potest, ipso die anniversarii celebretur; dies 13 novembris eligitur pro ecclesiis, quorum dies dedicationis ignoratur vel in tempus Adventus, Quadragesimae et Paschale cadit. In dominicis per annum licet hanc celebrationem agere, cum infra hebdomadam occurrit.

De Communi dedicationis ecclesiae, Vol. IV., 1299.

Die 15 novembris

S. ALBERTI MAGNI, EPISCOPI ET ECCLESIAE
DOCTORIS

Festum

Albertus, anno fere 1200 Lauingiae in Suevia natus, anno 1223 Ordini Praedicatorum nomen dedit. Anno 1248 Coloniā ad studium generale eiusdem ordinis nuper fundatum magister vocatus est, in quo Thomas de Aquino discipulus eius fuit. Ab anno 1254 usque ad annum 1257 officio provincialis in ordine suo functus est; ab anno 1260 usque ad annum 1262 ecclesiae Ratisbonensis praefuit. Anno 1270 Coloniā reversus est. Propter multiplicem doctrinam in omnibus partibus scientiarum „doctor universalis“ nominabatur. Colonienses eum tanti aestimaverunt, ut eum pluries disceptatorem in rebus controversis inter urbem et episcopum vocaverint. Mortuus Coloniae anno 1280 die 15 novembris, in ecclesia ordinis sui sepultus est. Corpus sancti doctoris hodie in ecclesia S. Andreae quiescit.

De Communi doctorum, Vol. IV., 1446, cetera de festo, 1268, prater sequentia:

Ad Officium lectionis et ad Vesperas

HYMNUS

Magnum laudibus Albertum
saeculorum lumen certum,
Deus, grate colimus:
nomen tuum confitendo,
tuam gloriam augendo,
laurum est promeritus.

Qui secutus castitatem,
sponte tulit paupertatem,
fratribus oboediens:
idem promptus vi sermonis
fuit arx religionis,
pastor suos protegens.

Mundi formam discolorem
contemplatus, te factorem
adoravit humilis:
sicut aquila levatus,
tui sedulus scrutatus
est profunda numinis.

Misso praesulis honore,
integro virtutum flore
vixit atque gloriae:
prudens rerum disceptator,
pacis reconciliator,
dulcis lux Coloniae.

Sancte Deus, nos Alberto
deprecante damno certo
peccatores libera:
tuam dona nobis pacem,
dona vitam post fallacem,
sempiterna gaudi. Amen.